

УДК 336.71

ЗОВНІШНІ ТА ВНУТРІШНІ ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ*Срібний В.І.*

Дано уявлення про фінансову безпеку як складову економічної безпеки, дано визначення фінансової безпеки на рівні регіону, розглянуто зовнішні та внутрішні загрози фінансової безпеки на регіональному рівні, здійснено аналіз стану фінансової безпеки в банківських інститутах в сучасних умовах розвитку економіки регіону та визначено заходи, які б сприяли поліпшенню відносин в банківській системі та забезпеченню через це фінансової безпеки на рівні окремого регіону.

Ключові слова: фінансова безпека, економічна безпека, зовнішні і внутрішні загрози, регіон, банківські установи, банківська система.

Економічна криза в Україні призвела останнім часом до зниження економічної, зокрема, фінансової безпеки держави і його окремих регіонів. Економічна вразливість банківської системи знаходить своє вираження у фінансових і банківських показниках. Банківські інститути в регіоні в сучасних умовах функціонування стикаються з цілим рядом труднощів. Деякі з них настільки гострі, що є загрозами фінансовій безпеці банківських установ. Тому глибоке вивчення проблем безпечного розвитку банківських інститутів, зовнішніх і внутрішніх загроз їх діяльності, створення умов для забезпечення розвитку і безпечного функціонування банківських інститутів набуває сьогодні особливого значення.

Реалізація та проведення політики національної безпеки є невід'ємною функцією кожної країни і основною сферою діяльності її політичних та державних інститутів [1, с.4]. На думку групи авторів [2, с.19-21] елементами економічної безпеки держави є мобілізаційна підготовка економіки держави, її території і комунікацій, наявність державних резервів і стратегічних ресурсів, чіткої системи стандартизації, твердої національної валюти та відсутність коливань національної валюти відносно іноземної, імпортна та експортна незалежність, бюджетна безпека, наявність висококваліфікованих управлінських кадрів на державному та регіональному рівнях.

Економічна безпека регіонів має прояв в наступних явищах [3, с.69]: можливості здійснювати власну економічну політику в рамках держави; не обвалювати на різкі геополітичні зміни в державі та її регіонах; здатності без допомоги центру реалізовувати значні економічні заходи щодо соціально вибухових ситуацій в регіоні, пов'язаних з локальними економічними лихами; можливості на договірній основі надавати допомогу суміжним областям і регіонам, незбалансована економічна ситуація яких може несприятливим чином вплинути на економічні інтереси території. Олейников Е.А. [4, с.86] вважає, що існуючі на території держави економічні нормативи повинні відповідати загальноприйнятим у світовій практиці (або затвердженим для території держави на конкретний період часу), що дало б змогу зберегти (або відновити) достойний рівень життя населення.

Необхідно виділити ряд проблем забезпечення економічної безпеки: різниця в інтересах, визначення механізму їх реалізації та їх врахування при розробці відповідної стратегії соціально-економічного розвитку держави та її окремих регіонів; обмеженість ресурсів держави та її окремих регіонів, різний ступінь їх забезпеченості; зростання конкуренції у виробництві та збуті товарів і конкурентоспроможності окремих країн, що розглядається як реальна загроза національним інтересам [5, с.7].

Вчені Інституту економічного прогнозування НАН України [6, с.63-82] реалізують поділ економічної безпеки на безпеку реального сектору економіки (енергетична безпека, технологічна, військово-економічна, продовольча) і безпеку фінансового сектору економіки (фінансова безпека).

Метою статті є визначення фінансової безпеки на рівні регіону, розгляд зовнішніх та внутрішніх загроз фінансової безпеки на регіональному рівні та аналіз стану фінансової безпеки в банківських інститутах в сучасних умовах розвитку економіки регіону.

Зовнішні та внутрішні загрози фінансовій безпеці на регіональному рівні

Зовнішні загрози фінансовій безпеці на регіональному рівні	Внутрішні загрози фінансовій безпеці на регіональному рівні
1) стрімкий розвиток процесу транснаціоналізації економічних зв'язків, процес глобалізації світового господарства; 2) світові фінансові кризи, які зачіпають усі держави через всесвітню фінансову систему; 3) глобальне наростання нестійкості світової фінансової системи, виникнення кризових тенденцій, нездатність сучасних фінансових інститутів (зокрема міжнародних) ефективно їх контролювати; 4) постійне збільшення величезної маси капіталів, рух яких створює реальну загрозу фінансовій безпеці будь-якої країни; 5) міждержавна економічна інтеграція, включаючи її фінансову і валютну складову, яка призводить до витоку капіталів з країни; 6) високий ступінь концентрації фінансових ресурсів в міжнародних фінансових організаціях, що призводить до управління ними фінансовими потоками в світі; 7) зростання фінансової влади транснаціональних корпорацій, які здатні робити вплив на економічні процеси окремих держав; 8) беспрецедентне взаємопроникнення внутрішньої і зовнішньої політики держав, які все більше і більше залежать від світових фінансових ринків; 9) відвертість фінансової системи для проникнення фінансових установ інших країн, що може призводити до цілеспрямованих протиправних дій з боку недружніх фінансових організацій; 10) використання фінансової системи з метою завоювання світового економічного простору окремими державами і міжнародними фінансовими організаціями; 11) надмірна залежність національних економік (зокрема, бюджету) від іноземних короткострокових інвестицій, що робить фінансові системи таких держав надзвичайно вразливими для проникнення із зовні; 12) різкі коливання ринку цінних паперів, що призводить до банкрутства багатьох фінансових організацій; 13) збільшення зовнішнього і внутрішнього боргу і дефіциту платіжного балансу, що не може негативно не позначитися на фінансовій системі країни та її окремих регіонів; 14) зниження золотовалютних резервів НБУ, витрачених на підтримку курсу національної валюти в періоди зростання іноземної валюти (зокрема, курсу доллара); 15) несприятливі макроекономічні умови, зниження основних показників фінансової системи: обсягу ВВП; темпів зростання ВВП; 16) високий рівень інфляції і інфляційні очікування.	1) вплив тіньових структур на фінансову систему; 2) розбіжності органів управління з приводу розподілу і використання ресурсів бюджетної системи на регіональному рівні; 3) залежність фінансових ринків від новітніх інформаційних технологій і нездатність таких ринків функціонувати в результаті збоїв інформаційних систем; 4) відсутність достатньої кількості фінансових інструментів для протистояння діям недружніх фінансових установ, які спрямовані на руйнування фінансової системи; 5) посилення конкурентної боротьби на регіональному ринку банківських послуг, що пов'язане із зростанням кількості банківських інститутів в регіоні; 6) зростання кількості банків з іноземним капіталом, що призводить до відтоку фінансових ресурсів з фінансової системи регіону; 7) дефіцит регіонального бюджету; 8) нестабільність цін, що сприяє погіршенню стану виробництва і зниженню купівельної спроможності населення, що, у свою чергу, призводить до зниження руху фінансових потоків через банківські установи в регіоні; 9) нестійкість банківської системи, що призводить до кризових явищ в більшості банків і навіть банкрутству банківських інститутів в регіоні; 10) нестабільність національної валюти, коливання якої призводить до зростання валютних ризиків і валютних очікувань; 11) слабка захищеність інтересів вкладників банківських установ в регіоні, що сприяє зниженню довіри до всієї банківської системи на рівні держави і його окремих регіонів; 12) зниження активізації інвестиційної діяльності, недостатність інвестиційних коштів в регіоні, що призводить до погіршення становища в економічній і фінансовій системах регіону; 13) відтік капіталу з реального сектору економіки регіону і зниження обсягу інвестицій в основний капітал; 14) наявна ресурсна база банківських установ в регіоні не містить достатнього обсягу необхідних довгострокових депозитів; 15) практично повна зупинка надання кредитів банківськими інститутами в регіоні, що провокує погіршення стану економіки в регіоні; 16) зниження середньої величини зареєстрованого статутного капіталу і частки банків з величиною статутного капіталу вище середнього, що свідчить про кризовий стан ряду крупних банків; 17) часта зміна обов'язкових нормативів НБУ; 18) неповернення кредитів в банк і недоотримання прибутку внаслідок високоризикованої кредитної політики; 19) недостатність ліквідних активів у банківських установ в регіоні як результат недотримання економічних нормативів НБУ.

Проаналізувавши погляди відомих вчених на проблему фінансової безпеки комерційних банків можна зробити висновок, що недостатньо вивчена проблеми фінансової безпеки банків, відсутність методичної бази, є серйозною перешкодою на шляху розвитку банківської системи. У працях відомих учених-економістів, вкрай недостатньо теоретичних і практичних розробок по забезпеченню фінансової безпеки банківських установ, особливо на рівні регіону.

Фінансову безпеку на рівні окремого регіону можна визначити як забезпечення такого розвитку регіональної фінансової системи і фінансових стосунків між фінансовими інститутами в регіоні, при яких створювалися б необхідні умови для соціально-економічної і фінансової стабільності розвитку економіки регіону, збереження цілісності і єдності фінансової системи, успіш-

ного подолання зовнішніх і внутрішніх загроз фінансової системи на регіональному рівні.

Загрози фінансовій безпеці на рівні окремого регіону можна підрозділити на внутрішні і зовнішні (Таблиця 1).

Своєчасне виявлення зовнішніх і внутрішніх загроз фінансовій безпеці на регіональному рівні складає основу для організації дієвого управління процесом забезпечення економічної безпеки регіональної банківської системи. Оперативне управління цим процесом полягає в регулярному отриманні інформації про полягання безпеки в кожній конкретній банківській установі регіону, появі зовнішніх і внутрішніх загроз, а також виявленні їх можливої дії на банківську систему в регіоні. Внутрішні загрози пов'язані в основному з неправильною фінансово-економічною політикою, елементарними прорахунками органів влади і управління, помилками, зловживаннями, різноманітними економічними злочинами і так далі в управлінні фінансовою системою держави і його окремих регіонів.

Забезпечення фінансової безпеки на регіональному рівні неможливе без підтримки певного рівня міцності з тим, щоб можна було оперативно і своєчасно відреагувати на виникнення зовнішніх і внутрішніх загроз фінансовій безпеці і у разі можливості нейтралізувати або звести до мінімуму потенційні соціально-економічні втрати для регіональної банківської системи. Це, у свою чергу, передбачає розробку методології прогнозування, виявлення і запобігання виникненню чинників, що сприяють виникненню зовнішніх і внутрішніх загроз фінансовій безпеці на рівні регіону, проведення досліджень щодо виявлення тенденцій і можливостей розвитку таких загроз.

Забезпечення фінансової безпеки в регіоні передбачає розробку і реалізацію стратегії, яка б сприяла забезпеченню економіки регіону достатніми фінансовими коштами, а банківські установи – грошово-кредитними ресурсами та найбільш оптимальному для економіки регіону залученню і використанню коштів іноземних позик. Забезпечення фінансової безпеки в регіоні передбачає також контроль за виконанням розроблених стратегічних рішень, що забезпечує усунення фінансово-економічних порушень, стійку платоспроможність і безпеку банківських інститутів в регіоні.

При цьому забезпечення системи фінансової безпеки на регіональній рівні в сучасних умовах передбачає: встановлення обмежень іноземної участі в капіталі вітчизняних фінансових організацій; галузеві обмеження (обмеження або заборона доступу іноземних інвестицій в галузі, що визнаються особливо важливими для економічного розвитку держави); заходи відносно фінансових установ, що здійснюють недобросовісну конкуренцію; вимоги в області компаній реального сектору економіки, використання місцевих компонентів, передачі новітніх технологій та ін.; розробка дієвих систем контролю щодо залучення і використання коштів іноземних позик.

ВИСНОВКИ.

Таким чином, фінансова безпека на регіональному рівні полягає в наступному: забезпеченні стійкості економічного розвитку держави і його окремих регіонів; забезпеченні стійкості платіжно-розрахункової системи на рівні регіону і основних фінансово-економічних нормативів функціонування регіональної банківської системи; нейтралізації дії світових фінансових криз на економіку держави і його окремих регіонів і запобіганні навмисним діям з боку недружніх фінансових організацій на національну економічну і соціально-політичну систему; запобіганні великомасштабному відтоку капіталів з держави за кордон, а також відтоку капіталу з реального сектору економіки регіону; запобіганні конфліктам між властями різних рівнів з приводу розподілу і використання фінансових коштів бюджетної системи на рівні держави і на рівні окремого регіону; найбільш оптимальному для економіки країни залученні і використанні фінансових ресурсів іноземних позик; зниженні зовнішнього і внутрішнього боргу і забезпеченні фінансових умов для активізації інвестиційної і інноваційної діяльності в державі та її окремих регіонах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Косевцов В.О. Національна безпека України : теорія, реальність, прогноз / В.О. Косевцов. – К., 2000. – 78 с.
2. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємств: сутність та механізми забезпечення : моногр. / Г.В. - Козаченко, В.П. Пономарьов, О.М. Ляшенко. – К.: Лібра, 2003. – 280 с.
3. Борисевич В.И. Экономика региона / В.И. Борисевич, П.С. Гейзлер, В.С. Фатеев и др. – М.: БГЭУ, 2002. – 432 с.
4. Олейникова Е.А. Основы экономической безопасности / под ред. Е.А. Олейниковой. – М.: Бизнес-синтез, 1997. – 288 с.
5. Кормишкин Е.Д. Экономическая безопасность региона: учеб. пособие / Е.Д. Кормишкин. – Саранск: Издательство Мордовского университета, 2001. – 136 с.
6. Геєць В.М. Концепція економічної безпеки України / Ін-т економічного прогнозування, кер. проекту В.М. Геєць. – К.: Логос, 1999. – 56 с.